

ΙΒ ΜΑΚΙΣ

Το
ΚΟΥΤΙ
ΤΩΝ
ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ

μυθιστόρημα

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: THE SPICE BOX LETTERS

Από τις Εκδόσεις Sandstone Press Ltd, 2015

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Το κουτί των αναμνήσεων**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Ιβ Μάκισ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Αναστάσιος Αργυρίου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Φίλια Μπουγιούκου

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Rose Cooper

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Eve Makis, 2015

© Φωτογραφιών εξωφύλλου: David George/Alamy, blickwinkel/Alamy

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2015, 3.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-0985-6

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-0986-3

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoïou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

IB ΜΑΚΙΣ

Το
ΚΟΥΤΙ
ΤΩΝ
ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ

Μετάφραση:
Αναστάσιος Αργυρίου

Στους Τ. Μ., Έμιλι και Τζορτζ με αγάπη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ
1

Μαριάμ, ανατολική Τουρκία, 1915

Ο μπαμπάς οδηγούσε την άμαξα με ταχύτητα, καθοδηγώντας το πιτσιλωτό, γκρι, αραβικό άλογο μέσα στα φιδωτά λιθόστρωτα σοκάκια. Η άμαξα τρανταζόταν άτσαλα καθώς κοπανιόταν στις ανώμαλες πέτρες, στέλνοντας έντονες δονήσεις σε όλη τη ραχοκοκαλιά μου. Στους δρόμους, αντηχούσαν τα βραχνά ξεφωνητά των πλανόδιων μικροπωλητών που διαφήμιζαν τηνπραμάτεια τους, ενώ διάφοροι μαγαζάτορες κάπνιζαν τους ναργιλέδες τους αραχτοί στις ανοιχτές βιτρίνες των καταστημάτων τους δίπλα σε ξέχειλα από μπαχαρικά σακιά, σοίβες από μεταξωτά υφάσματα, δερμάτινα εμπορεύματα, χάλκινα οικιακά σκεύη και αφροδισιακά προϊόντα. Στα στενοσόκακα όλα κυλούσαν στους καθημερινούς ρυθμούς, τίποτα δεν προμήνυε την επερχόμενη καταστροφή.

Από κάπου μακριά αντήχησε το λάλημα ενός πετεινού, ταξίδεψε πάνω από τις κοκκινωπές κερανοσκεπές, τους τρούλους, τους μιναρέδες και τη χιονισμένη βουνοκορφή που δέσποζε πάνω από την πόλη. Γυναίκες τυλιγμένες με βαμβακερές εσάρπες κουβέντιαζαν σε πηγαδάκια κάτω από πέτρινα περβάζια. Μια αδέσποτη σκύλα θήλαζε τα μικρά της.

Η πρωινή ατμόσφαιρα ευωδίαζε λιβάνι, καμένη ζάχαρη και καπνό με γεύση φρούτων από τους ναργιλέδες. Σε μια πόρτα κρεμόταν μια σειρά από ασημένια γούρια, διακοσμημένα με γαλάζιο σμάλτο. Φυλαχτά σαν αυτά που είχα πάντα στην τσέπη μου για να με προστατεύουν από το κακό μάτι.

Ήταν όμορφα να βρίσκομαι έξω από το σπίτι, να γίνομαι ένα με την οχλοβοή της αγοράς. Ο κόσμος μας ήταν ένα επικίνδυνο μέρος, προειδοποιούσε ο πατέρας μου, και δεν ήταν ο μόνος που εξέφραζε τους φόβους του. Δυσοίωνες προβλέψεις ακούγονταν από κάθε αρμένικη αυλή και καφενείο.

Η άμαξα αιφνιδίασε τα μουλάρια που κουβαλούσαν προσανάμματα και καλάθια γεμάτα πεπόνια, κολοκύθες και σκουροκόκκινα σύκα. Στα παράθυρα της άμαξας πετούσαν μύγες, ξεστρατίζοντας από το ισχνό κουφάρι που κρεμόταν από την τέντα του χασάπη. Ένα καμπανάκι αντήχησε από κάπου κοντά, και ο μπαμπάς σταμάτησε για να περάσει ο ζαχαροπλάστης, με το ξύλινο καρότσι του ξέχειλο από ρόμβους γυαλιστερού, λαχταριστού μπακλαβά.

Φώναξα για να ακουστώ πάνω από την οχλοβοή της αγοράς. «Μπαμπά, σταμάτα. Θέλω γλυκό». Το ακαταμάχητο άρωμα του σιροπιού και του ροδόενδρου πλημμύρισε την άμαξα.

Ο μπαμπάς πλατάγισε τη γλώσσα του, δίνοντας εντολή στο γκρι άλογο να συνεχίσει. Το ρυθμικό ξεφωνητό του πλανόδιου ζαχαροπλάστη που φώναζε «μπα-κλα-βάααα» ξεθώριασε και αμέσως μετά ακούστηκε στον δρόμο η θυμωμένη φωνή κάποιου άντρα. Ένα τσούρμο ήταν συγκεντρωμένο μπροστά. Ο κόσμος παραμέρισε για να περάσει η άμαξα και να βρεθεί στην καρδιά του συμβάντος. Ο Αρμένιος φούρναρης, ο Καλφαγιάν, στεκόταν έξω από το μαγαζί του, μπροστά από τον Τούρκο διοικητή της πόλης και αρκετούς αστυνομικούς, και φώναζε εξαγριωμένος, με το προγούλι του να τρέμει από οργή.

«Δεν έκανα κάτι κακό... Άδικα με κατηγορούν... Δε δηλητηρίασα το ψωμί για τους στρατώνες».

Τα ταψιά στη βιτρίνα του φούρνου του ήταν αναποδογυρισμένα και πολλές φραντζόλες βρισκόνταν σκορπισμένες στον δρόμο.

Ο Καλφαγιάν έκανε ένα βήμα μπροστά, με τις γροθιές σφιγμένες. Ο διοικητής σήκωσε το κλομπ του και του το κατέβασε με δύναμη στον κρόταφο. Τα μάτια του Καλφαγιάν άνοιξαν διάπλατα από την έκπληξη. Ένα δεύτερο άγριο χτύπημα έκανε τα γόνατά του να λυγίσουν και σωριάστηκε σαν δέντρο κομμένο από τσεκούρι. Άκουσα το κρανίο του να τσακίζεται στον δρόμο, όπως όταν συνθλιβόνται ξεραμένα περικόρπια ευκαλύπτου κάτω από κάποιο παπούτσι. Τα ουρλιαχτά διαπέρασαν τα παράθυρα της άμαξας. Ο φούρναρης κείτονταν εντελώς ακίνητος, καθώς ο χώρος έκλεινε γύρω του από το μπουλούκι του κόσμου που έμοιαζε με πουλερικά τα οποία πεταρίζουν τα φτερά αναμένοντας την τροφή τους. Ο γιατρός-πατέρας μου όρμησε ανοίγοντας δρόμο μέσα στο πλήθος. Έπεσε στα γόνατα, έψαξε να βρει τον σφυγμό του τραυματία, έστριψε το κεφάλι του και έβαλε τα δάχτυλά του στον λαιμό του φούρναρη για να του ξεκολλήσει τη γλώσσα. Μέσα σε λίγα μόλις δευτερόλεπτα, ο Καλφαγιάν επανήλθε στη ζωή, και ένας από τους αστυνομικούς τον σήκωσε στα πόδια του. Την επόμενη στιγμή η άμαξα ξεκίνησε, και το μόνο που έμεινε ν' ακούγεται ήταν το ποδοβολητό του αλόγου στο λιθόστρωτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2

Κατερίνα, Αγγλία, 1985

Ημαμά στέκεται μπροστά στο τζάκι αγγίζοντας τις κάρτες πάνω στο πρέκι, τις μαβιές παπαρούνες, τις τουλίπες και τα άφθονα αγγελάκια. *Η μητέρα σου ήταν μια υπέροχη γυναίκα και θα μας λείψει πολύ.* Διαβάζει κι άλλες παρόμοιες αφιερώσεις, στερεότυπες φράσεις που συγκινούν την καρδιά, λόγια που συγκλονίζουν. Κοιτάζω το πρόσωπό της που το σκιάζουν ένα σωρό συναισθήματα καθώς μελετά κι άλλα προσωπικά μηνύματα. *Η Μαριάμ ήταν ένα διαμάντι, υπερβολικά γενναιόδωρη. Μια υπέροχη μαγείρισσα που έκανε θάματα στην κουζίνα μόνο με ένα κομμάτι αρνάκι και λίγη πάπρικα.* Νοσοκόμα για πενήντα χρόνια, η γιαγιά είχε αμέτρητους φίλους που γέμισαν ασφυκτικά την εκκλησία του Αγίου Ιωσήφ κι έκαναν ουρά έξω από την πόρτα. Τη φαντάζομαι τώρα, με τα ασημένια της μαλλιά, τα έντονα ζυγωματικά της, τα γαλαζοπράσινα μάτια της, από την οποία πήρα και τα δικά μου, το σταρένιο της πρόσωπο, να λάμπει. Μυστηριώδη μάτια που σε μάγευαν, σε μαγνήτιζαν.

Αναζητώ λίγα λόγια παρηγοριάς, αναρωτιέμαι πώς είναι να χάνει κανείς τη μητέρα του, πόσο καιρό παίρνει να κλείσει

η πληγή. Έχει περάσει ένας μήνας από τότε που πέθανε η γιαγιά, και η μαμά δεν έχει συνέλθει ακόμη, τα μαλλιά της άτονα και αλουστα, αλυσοδεμένη με το πρόσφατο παρελθόν. Το να πω ότι ήταν δεμένες είναι λίγο. Ήταν περισσότερο σαν αδερφές. Εγώ ήμουν το τρίτο γρανάζι στον τροχό, τις συναντούσα για καφέ κάθε Τρίτη και πήγαινα για φαγητό κάθε Κυριακή στης γιαγιάς, η οποία εμπλούτιζε το ταπεινό ψητό με ηπειρωτικές νότες, το ζωήρευε με σκόρδο, κύμινο και κανέλα. Ήμασταν τρεις και μοναδικές, απόκοσμα ίδιες σε εμφάνιση, κομμένες από το ίδιο τόπι. Στις οικογενειακές συγκεντρώσεις ήμασταν σαν τη μύγα μες στο γάλα, κι αυτό γιατί τα μικρασιατικά γονίδια της μαμάς επισκίασαν τα ξανθά και γαλανά χαρακτηριστικά του μπαμπά κατά τη σύλληψή μου.

«Θέλω να σου δείξω κάτι», λέει η μαμά, προχωρώντας μπροστά μου μέχρι πάνω στο υπνοδωμάτιο, όπου παίρνει μια χάριτη κούτα και την ακουμπάει στο κρεβάτι της. «Τη βρήκα στην ντουλάπα της γιαγιάς. Σκέφτηκα να δούμε μαζί τι περιέχει».

Καθόμαστε δίπλα δίπλα, με τις πλάτες μας στο κεφαλάρι και τον θησαυρό της γιαγιάς ανάμεσά μας. Η μαμά αρχίζει να σκαλίζει κάτι καφέ φακέλους, τους αδειάζει και αντικρίζουμε φωτογραφίες, κυρίως δικές μου: η στρουμπουλή Κατερίνα μωρό στην αγκαλιά της μαμάς· κοκαλιάρικο παιδάκι, με πόδια-καλαμάκια και κοτσίδες, πάνω στους ώμους του μπαμπά· σχολιαρόπαιδο με σιδεράκια και χαμόγελο με αραιά δοντάκια· απόφοιτη στο βάθρο με μαύρη τήβεννο· η Κατερίνα καθισμένη στο γραφείο της εφημερίδας *Η Ηχώ* τρώγοντας ντόνατ για πρωινό, έτοιμη να γράψει το επόμενο άρθρο της. *Κατερίνα τζαν*, συνήθιζε να με φωνάζει η γιαγιά, αγαπημένη της, η αγάπη και ο πόνος γίνονταν ένα στα μάτια της όταν μιλούσε για όλους όσους είχε χάσει.

Ένας από τους φακέλους περιέχει μια γνωστή ασπρόμαυρη τσακισμένη φωτογραφία, σκισμένη στη μέση, μια φωτογραφία της μητέρας της γιαγιάς, της Γκανταρίνε, της συνονόματής μου. Με τα στυλνά της μαλλιά είναι πανέμορφη, ενώ φορά ένα λευκό δαντελένιο νυφικό με κεντητό γιακά. Ήταν δεκαέξι ετών την ημέρα του γάμου της και στη φωτογραφία ατενίζει συνεσταλμένα κάπου μακριά. Το μόνο που φαίνεται από τον γαμπρό είναι ένα χέρι περασμένο αγκαζέ στο μπράτσο της νεαρής του νύφης. Ένα αντίγραφο της πρωτότυπης βρισκόταν πάνω στο τζάκι της γιαγιάς και ένα άλλο σε έναν τοίχο στο σπίτι της μαμάς. Είναι η μοναδική φωτογραφία που έχουμε από την οικογένεια της γιαγιάς, η μόνη χειροπιαστή απόδειξη των ανθρώπων που έζησαν πριν από εμάς. Σπάνια μιλούσε για το σόι της, λες και είχε πάρει όρκο σιωπής, μια σιωπή όμως που έλεγε τα πάντα. Ο μόνος για τον οποίο μιλούσε με ακαταμάχητο χαμόγελο ήταν ο Γκαμπριέλ, ο αδερφός της. Έβγαλε τη μητέρα μου Γκαμπριέλα, από αυτόν, και κάθε φορά που τρύπωνα στα κρυφά στην κουζίνα για μια δεύτερη μερίδα γλυκό μου έλεγε: «Ίδια ο Γκαμπριέλ είσαι».

Η μαμά ψαχουλεύει τις φωτογραφίες, κουνώντας το κεφάλι της. «Τι κρίμα, δεν υπάρχει ούτε μία φωτογραφία της γιαγιάς σου από τον γάμο της. Όταν ήμουν μικρή, ονειρευόμουν συχνά το νυφικό της μαμάς – πάντα το ίδιο, στενό στη μέση με μαργαριταρένιο ζωνάκι».

Η γιαγιά έλεγε ότι ο φωτογράφος δεν εμφανίστηκε την ημέρα του γάμου της και δεν υπήρχε κανένας φίλος με φωτογραφική μηχανή.

Η μαμά βάζει το χέρι της στην κούτα, βγάζει ένα δερματόδετο ημερολόγιο και ξεφυλλίζει τις κιτρινωμένες του σελίδες.

«Θυμάμαι τη μαμά να γράφει σε αυτό το ημερολόγιο, αλλά ένας θεός ξέρει τι λέει. Είναι γραμμένο στα αρμένικα».

Μου δίνει το βιβλίο και, γυρίζοντας τις σελίδες, αντικρίζω καλλιγραφική γραφή με μελάνι πέννας, μουτζουρωμένο σε κάποια σημεία, σελίδες με γραμμές γεμάτες λέξεις που μοιάζουν να είναι διασταύρωση ελληνικών και αραβικών· μια φωνητική γλώσσα με αλφάβητο που χρονολογείται από το 405 π.Χ., ούτε λέξη δεν αναγνωρίζω.

«Θα πρέπει να το δώσουμε για μετάφραση. Υπάρχουν ημερομηνίες: 1915, 1918. Είναι σίγουρα ημερολόγιο».

«Την ικέτευα να μου μάθει τη γλώσσα της, μάταια όμως. Έλεγε ότι δεν υπήρχε λόγος, ότι τα αρμένικα δε θα μου χρησίμευαν σε τίποτα στη ζωή. Δώσ' το για μετάφραση, Κατερίνα. Δε με νοιάζει πόσο θα κοστίσει».

Η μαμά αδειάζει την κούτα πάνω στο κρεβάτι. Τυλιγμένο σε ένα πανί υπάρχει ένα ξύλινο κουτί στο μέγεθος τοστιέρας, χτυπημένο στις άκρες, με μια χαραγμένη εικόνα στο καπάκι. Ένα εξωτικό ζευγάρι κάθεται δίπλα σε έναν καταρράκτη, απολαμβάνοντας το πικ νικ του σε ένα υπέροχο δάσος όπου πετούν τροπικά πουλιά. Ο άντρας φοράει τρικουάζ τουρμπάνι και η γυναίκα κίτρινο σάρι, που πέφτει χαμηλά αποκαλύπτοντας το ένα της στήθος.

«Μοιάζει με μπιζουτιέρα. Ίσως να είναι αναμνηστικό κάποιας αγάπης, μαμά».

«Αν της το έδωσε ο πατέρας μου, γιατί να το έχει κρυμμένο; Η εικόνα μπορεί να ήταν λίγο τολμηρή για την εποχή, αλλά δεν είναι και το Κάμα Σούτρα».

Η σκέψη μου πηγαίνει στον παππού, την προσωποποίηση του Άγγλου ευγενή, του σεβαστού οικογενειακού γιατρού, του λάτρη των κοτλέ παντελονιών, της πλεκτής ζακέτας με δερμάτινους αγκώνες και των μικρών γυαλιών μυωπίας. Πέ-

θανε από καρκίνο στο πάγκρεας δύο χρόνια πριν από τη γυναίκα του και την άφησε καταρρακωμένη, σκιά του εαυτού της. Ήταν δέκα χρόνια μεγαλύτερος από τη γιαγιά και συχνά αστειευόταν πως την είχε κλέψει από την κούνια.

«Δε νομίζω πως της το είχε δώσει ο παππούς».

«Όχι», λέει η μαμά. «Δεν ήταν και πολύ λάτρης του εξωτικού στοιχείου».

Ανοίγω τη θαμπωμένη χρυσή αγκράφα και σηκώνω το καπάκι. Μέσα βλέπω μπόλικους φακέλους από το αεροπορικό ταχυδρομείο με ξεθωριασμένο μπλε και κόκκινο περιγράμμα. Απλώνω το περιεχόμενο πάνω στο κρεβάτι – καμιά δεκαριά σφραγισμένοι φάκελοι δίχως όνομα ή διεύθυνση. Διστακτικά, η μαμά ανοίγει έναν και βγάζει μια επιστολή γραμμένη στη μητρική γλώσσα της γιαγιάς με ημερομηνία 1928.

«Σε ποιον πιστεύεις ότι έγραφε η γιαγιά;»

«Είχε έναν-δυο Αρμένιους φίλους, μα κανέναν τους δεν έμενε στο εξωτερικό, απ' όσο γνωρίζω τουλάχιστον. Εγώ περισσότερο αναρωτιέμαι γιατί δεν έστειλε αυτά τα γράμματα».

Ανοίγει ακόμα έναν φάκελο, που περιέχει μια επιστολή η οποία έχει μήκος μία σελίδα και ημερομηνία 1957. Κοιτάζω τη μαμά, διστάζοντας να πω δυνατά τη σκέψη μου· αυτά τα κρυφά γράμματα, που διαρκούν τουλάχιστον τριάντα χρόνια, είναι μεγάλο μυστήριο.

«Πιστεύεις ότι είχε παράνομη σχέση;» λέει η μαμά, μη μπορώντας να κρατηθεί, κι ακόμα και η σκέψη αυτή της φέρνει δάκρυα στα μάτια.

Μαζεύει τα υπάρχοντα της γιαγιάς, τα ξαναβάζει στην κούτα και τη σπρώχνει απαλά προς το μέρος μου. «Εσύ είσαι η δημοσιογράφος. Χρησιμοποίησε τις ερευνητικές σου ικα-

νόητες, Κατερίνα. Βρες ό,τι μπορείς για τη μητέρα μου. Θα το κάνεις αυτό για μένα; Και, σε παρακαλώ, άσε τα γράμματα προς το παρόν. Δε νομίζω πως θέλω να μάθω σε ποιον έγγραφε, όχι ακόμα».

Συμφωνώ να βοηθήσω, ανακουφισμένη που δε χρειάζεται να ασχοληθώ προς το παρόν με τα γράμματα. Από μικρή, τρελαινόμουν με τους γρίφους: Λάτρευα τα σταυρόλεξα, τον κύβο του Ρούμπικ, τα παζλ – όσο μικρότερα ήταν τα κομμάτια, τόσο πιο πολύ απολάμβανα την πρόκληση. Θα έβλεπα το κουτί της γιαγιάς σαν ένα γιγάντιο παζλ, το οποίο θα έπρεπε να συναρμολογήσω.

«Θέλω να σου δώσω κάτι. Ένα φυλαχτό». Η μαμά ανοίγει το συρτάρι του κομοδίνου της και βρίσκει το ασημένιο ρολόι τσέπης της γιαγιάς, ένα ρολόι εκατό ετών με επίστρωση από λευκό σμάλτο και ρωμαϊκούς αριθμούς. «Ξέρεις πόσο πολύτιμο ήταν για κείνη. Θα ήθελε να το πάρεις εσύ».

Συνήθιζα να παίζω με τις ώρες με αυτό το ρολόι, ανοίγοντας το πίσω μέρος του για να παρατηρώ τον μηχανισμό του, και ευχόμουν να λειτουργούσε. Ανήκε στον πατέρα της γιαγιάς, τον Γκριγκόρ, και το κλειδί είχε χαθεί υπό μυστηριώδεις συνθήκες, για τις οποίες η γιαγιά αρνούταν πεισματικά να μιλήσει. Μας έλεγε ελάχιστα για το παρελθόν της και ακόμα λιγότερα για τα χρόνια της νιότης της. Μερικές φορές, όταν την έπιανε νοσταλγία, θυμόταν τον Γκαμπριέλ και τις σκανταλιές που έκαναν παιδιά και ομολογούσε πόσο πολύ τον αγαπούσε και πόσο της έλειπε.

Το ρολόι είναι ένας χειροπιαστός κρίκος με το παρελθόν, ένας σύνδεσμος με την οικογένεια της γιαγιάς και την ιστορία της, την ιστορία μου. Είναι μια σημαντική στιγμή να κάθονται στο κρεβάτι με τη μαμά, περιστοιχισμένη από τους θησαυρούς της γιαγιάς που αποτελούν κάτι περισσότερο από

απλά αντικείμενα. Η αλήθεια είναι πως ποτέ δεν καταλάβαινα τον σαματά που έκανε ο κόσμος για τις αντίκες: κοκαλάκια μαλλιών, πουγκιά ταμπάκου και παλιές, σαραβαλιασμένες σερβάντες με ξεχαρβαλωμένα συρτάρια. Τώρα, βλέπω ότι κάθε απομεινάρι, όσο κατεστραμμένο κι αν είναι, κάθε γρατζουνιά σε κάθε μαραφέτι είναι χαραγμένα βαθιά με την ιστορία της ζωής κάποιου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ
3

Μαριάμ, 1915

Μια ασημένια λεπτή φέτα φεγγαριού φέγγει έξω από το παράθυρο της κάμαράς μου, φωτίζοντας απαλά τις ηφαιστειακές κορφές του όρους Ερτζιγιές. Είμαι ξαπλωμένη δίπλα στον αδερφό μου, τον Γκαμπριέλ, και κοιτάζω τον ουρανό να σκουραίνει πάνω από το βουνό, διρωτώμενη πώς να είναι η ζωή πέρα από αυτά τα παγωμένα κατσάβραχα. Κι άλλα κορίτσια άραγε ξαγρυπνούν τη νύχτα από φόβο και τρόμο; Τους φέρνει ο ύπνος ζωντανούς εφιάλτες που τους στοιχειώνουν και όλη την υπόλοιπη ημέρα; Είναι η ζωή, στην άλλη πλευρά, μαραμμένη από πόλεμο; Ζήτησα από τον Γκαμπριέλ να μου πει ένα παραμύθι για να κοιμηθώ.

«Τι παραμύθι; Για βασιλιά, για ήρωα ή για λυκάνθρωπο ή μπορώ να σου πω ένα για κάποιον κακό άγγελο που σπέρνει την καταστροφή στον κόσμο».

«Δεν ξέρω. Ό,τι θες».

«Τι θα έλεγες για την ιστορία ενός γάμου;»

«Είναι διασκεδαστική;»

«Όχι ακριβώς. Είναι για έναν άντρα που ο γάμος του δεν πήγε όπως τον είχε σχεδιάσει. Καθώς προχωρούσε προς το

ιερό για να παντρευτεί τη γυναίκα που αγαπούσε, ο κακός Χάρος τον άρπαξε από τον λαιμό με τα μοχθηρά του δάχτυλα και του είπε: «Δώσε μου την ψυχή σου!». Ο αδερφός μου έκανε τη βραχνή φωνή του Χάρου, μιλώντας κοντά στο αυτί μου. «Η μητέρα και ο πατέρας του πρότειναν να πάρει τις δικές τους ψυχές σε αντάλλαγμα γι' αυτή του γιου τους, μα ο Χάρος αρνήθηκε, και τότε η αρραβωνιαστικιά του άντρα είπε: «Πάρε τη δική μου!».

«Και την πήρε;»

«Ο Χάρος άρπαξε την ψυχή της γυναίκας με μια απότομη κίνηση σαν να ξεριζώνει ραδίκι από το χώμα».

«Κι εκείνη χάθηκε για πάντα;»

«Όχι. Ο Χάρος άρχισε να το μετανιώνει. Εντυπωσιάστηκε από την αφοσίωση της γυναίκας, από την έκδηλη αγάπη της, κι έτσι της έδωσε πίσω την ψυχή της, και το ζευγάρι παντρεύτηκε, και μετά τον γάμο ακολούθησε τρικούβεργο γλέντι τριών ημερών».

Χαλάρωσα πάνω στο στρώμα, ανακουφισμένη με το ευτυχές τέλος στην ιστορία του Γκαμπριέλ. Γύρισα στο πλάι για να κοιμηθώ, αλλά, καθώς η αναπνοή μου χαλάρωνε, ο Γκαμπριέλ μού ψιθύρισε βραχνά στο αυτί: «Δώσε μου την ψυχή σου». Ούρλιαξα. Εκείνος γέλασε, ήρθε πιο κοντά μου. «Συγγνώμη που σε τρομάξα».

Ένα κερδί στο κομοδίνο έριχνε σκιές που χόρευαν στους τοίχους, γοργοπόδαρα φαντάσματα και βρικόλακες με μακρόστενα μάτια, φευγαλέα και μοχθηρά. Ο τρόμος μου με έκανε να βλέπω μέσα από τοίχους και ντουλάπες, κάτω από το κρεβάτι, ερμηνεύε το νιαούρισμα μιας γάτας σε απόκοσμο ανθρώπινο ουρλιαχτό.

Κάποτε, φοβόμουν τα μυθικά πλάσματα, τα τέρατα και τα φαντάσματα. Τώρα, έπρεπε να αντιμετωπίσω απειλές πραγ-

ματικές: άντρες πάνω σε άλογα που κραδαιναν όπλα και μαχαίρια και βύθιζαν το μέταλλο σε σάρκες, φεύγοντας με τα ανθρώπινα λάφουρα.

Οι Τούρκοι είχαν συμμαχήσει με τους Γερμανούς και είχαν κηρύξει πόλεμο στη Γαλλία, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Ρωσία. Πολλές ανατολικές περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είχαν ήδη πέσει στα χέρια του ρωσικού στρατού. Η κυβέρνηση επέρριπτε την ευθύνη στους Αρμένιους γι' αυτές τις ήττες, κατηγορώντας μας ότι είχαμε συμμαχήσει με τον εχθρό. Οι αρμένικες κοινότητες δέχονταν επιθέσεις από πλιατσικολόγους, οι οποίοι εισέβαλλαν σε πόλεις και χωριά μέσα στην άγρια νύχτα, πυρπολώντας και λεηλατώντας σπίτια και απάγοντας γυναίκες και νεαρά κορίτσια. Οι μητέρες έφταναν στο σημείο να θάβουν τις κόρες τους στο χώμα μέχρι τον λαιμό ώσπου να περάσει ο κίνδυνος.

«Πώς είναι άραγε να πεθαίνεις;» ψιθύρισα. «Μπορείς να φανταστείς τη μητέρα να πεθαίνει; Μπορείς να φανταστείς τίποτα χειρότερο;»

Μερικές φορές φανταζόμουν τον θάνατο της μητέρας, την κηδεία της, την αγρυπνία στο πλευρό του νεκρού και με κατέκλυζαν συναισθήματα τόσο φρικτά και έντονα που έκλαιγα. Η νύχτα γινόταν μια μαύρη οθόνη πάνω στην οποία παίζονταν ζοφερές σκηνές σαν παράσταση με μαριονέτες. Αναρωτήθηκα αν ο θάνατος ήταν σαν να πνίγεσαι μέσα στην πιο σκούρα απόχρωση του μαύρου. Θυμήθηκα ξανά την ιστορία του Γκαμπριέλ, και ο τρόμος πότισε ύπουλα κάθε πόρο του κορμιού μου.

Η δημοσιογράφος Κατερίνα Νάιτ θέλει να μάθει για ποιο λόγο η γιαγιά της, Μαριάμ, μιλάει τόσο σπάνια για την οικογένεια και τα παιδικά της χρόνια. Όταν η Μαριάμ πεθαίνει ξαφνικά, η Κατερίνα κληρονομεί ένα ξύλινο κουτί μπαχαρικών που κρύβει το ημερολόγιο και τις επιστολές της γιαγιάς της, γραμμένα στη μητρική γλώσσα της, τα αρμένικα. Σε ένα ταξίδι της στην Κύπρο, η Κατερίνα γνωρίζει τον Αρά, έναν νεαρό Αρμένιο, ο οποίος δέχεται να της μεταφράσει τα μυστηριώδη κείμενα.

Το 1915, σε ηλικία επτά ετών, η Μαριάμ ξεριζώθηκε από το σπίτι της στην ανατολική Τουρκία κι από την οικογένειά της, βιώνοντας τον πόνο του βίαιου αποχωρισμού, της εξορίας, αλλά και της απώλειας της πρώτης της αγάπης. Ήταν ακόμα παιδί όταν είδε να δολοφονούν τον λατρεμένο της αδερφό μπροστά στα μάτια της. Η έτοι νόμιζε. Γιατί ο Γκαμπριέλ επιβίωσε και έχτισε τη ζωή του στην πολύβουη αρμένικη κοινότητα της Κύπρου. Ασυμβίβαστος χαρακτήρας, έχει εμμονή με τις παραδόσεις και θα κάνει τα πάντα προκειμένου να εμποδίσει την εγγονή του από το να παντρευτεί κάποιον που δεν ήταν Αρμένιος. Οι αναζητήσεις της Κατερίνας στο νησί θα τη φέρουν πρόσωπο με πρόσωπο με τον θείο που θεωρούσε νεκρό, αλλά και με ένα αναπάντεχο θαύμα, ένα οικογενειακό μυστικό που θα αλλάξει τη ζωή της και θα ξορκίσει τα φαντάσματα του ταραχώδους παρελθόντος της γιαγιάς της.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ISBN 978-618-01-0985-6

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 15551